

ÖKUMENIZMUS

Hiszek az Anyaszentegyházban

„Oikumené” = a görög „oikosz” ház szóból származva a lakott földet jelenti. Az ökumenikus zsinatokon az egész világ püspökei egyetemesen érvényes döntéseket hoztak, melyet mindenki önmagára nézve kötelezőnek tartott. Ökumenikus (vagyis általánosan elfogadott) hitvallásoknak nevezzük az apostoli hitvallást (325) és a nicea-konstantinápolyi hitvallást (381), amelyeket minden keresztény felekezet elfogad.

Az ökumenizmus napjainkban más értelmet nyert: olyan tevékenységek és kezdeményezések összefoglaló neve, amelyeknek célja a keresztények egyetemes egységének helyreállítása. Az utolsó vacsorán Jézus másért már nem is imádkozott. Ez az Ő végrendelete, a legfontosabb kérése eltávazása előtt: „Legyenek mindnyájan egy! Amint te, Atyám bennem vagy, és én tebenned, úgy legyenek ők is mibennünk, és így elhiggye a világ, hogy te küldtél engem” (Jn 17,21). A keresztények megosztottsága botrány a világ előtt, és sokak számára egy súlyos akadály, amiért nem tudnak hitre jutni. Ezért írja Szent Pál is a pártokra szakadó korintusi Egyháznak: „Testvérek, a mi Urunk Jézus nevére kérlek titeket, **ugyanazt valljátok mindnyájan!** Ne szakadjatok pártokra. Talán megosztott Krisztus?” (1Kor 1,10-13)

Nem nevezhetjük ökumenizmusnak az „ökonimizmust”, ☺ (ami a gazdasági rendre vonatkozó kifejezés) és az ökológiát, (ami a környezetvédelemre vonatkozik). Nem ökumenizmus a nemkeresztény vallásokkal való párbeszéd, mert azt *vallásközi dialógusnak* nevezzük. Az utóbbi időben alakult kisebb (nem katolikus) keresztény közösségeket (ún. szektákat) sem szoktuk emlegetni az ökumenizmussal kapcsolatban. A görög-katolikusokkal pedig már nincs szó ökumenéről, hisz teljes hitbeli, szentségi és szervezeti egységre jutottunk velük. Ők az ortodoxiából tértek vissza a pápával való teljes egységbe.

Az ökumenikus mozgalom a XX. század elején indult, amelynek gyümölcseként 1948-ban, Amszterdamban létrejött az Egyházak Ökumenikus Tanácsa (EÖT), 147 tagegyházzal. A Római Katolikus Egyház mai napig nem tagja hivatalosan az EÖT-nek, de több bizottság munkájában is részt vállal. A II. Vatikáni Zsinat ökumenizmusról szóló határozata (Unitatis Redintegratio /UR/) óta különösen nagy lendülettel vesz részt az ökumenikus törekvésekben a következő három szinten:

1. Teológiai párbeszéd (hivatalos szinten a Vatikáni Egységtitkárságon keresztül);
2. gyakorlati ökumenizmus (közös karitatív és társadalmilag hasznos tevékenységek);
3. lelki ökumenizmus (egységért végzett magán- és közös imádság, kiemelten fontos itt a januári imanyolcad a keresztények egységéért, ami ökumenikus istentiszteleteken (ami gyakorlatilag egy igeliturgia) valósul meg nyolc napon át világszerte).¹

A Római Katolikus Egyház azért maradt ki az EÖT-ből, mert számára nem létezik olyan szó, hogy „egyházak”, vagyis nem tudja elfogadni a „többes számot”. Ezt ugyanis Jézus szándékának ellentmondó dolognak tartja. Katolikus hitünk szerint az ökumenizmus célja az, hogy teljes egyházközösség jöjjön létre, az egység útjában álló akadályokat (belső megújulás és megtérés által) lassan elhárítva minden keresztény gyűljön össze „az egyetlen Eucharisztia ünneplésére” „az egyetlen Egyház egységébe” (UR 4). Dogmatikai szempontból nem nevezhetők egyháznak a protestáns felekezetek, mert nem található meg bennük az apostoli jogfolytonosság, vagyis nincsenek érvényesen felszentelt papjaik (talán az anglikánok között maradhatott jogfolytonosságban álló pap, de ez történelmileg már nehezen tisztázható). Ezenkívül nem őrizték meg az eucharisztikus misztérium értelmét sem sértetlenül (az érvényesen felszentelt papok hiánya és a leszűkített, pl. jelképes Eucharisztia-értelmezés miatt) a maga teljességében, vagyis nincs érvényes Eucharisziájuk. A protestánsok közül a történelmi „egyházakat” *egyházi közösségeknek* vagy *egyház-jellegű közösségeknek* nevezhetjük. Az ortodoxokat *részegyházaknak* nevezi a Katolikus Egyház, mert van ugyan érvényes Eucharisziájuk és apostoli jogfolytonosságban álló felszentelt papjaik, de hiányzik az Egyháznak egy belső alkotó eleme: a pápával való egység. A részegyház szó azt jelenti, hogy ezek az ortodox egyházak fogyatkozást szenvednek. Minden pátriárka a saját pátriárkátusának egyfajta „pápája”, ezért az ortodoxia nem egységes, hanem *autokefál* (különálló fejjel rendelkező) vezetésű részegyházakból áll. Sem az ortodoxokra sem a protestánsokra nem lehet hitelesen azt mondani, amit a hitvallásban imádkozunk, hogy „Hiszem az egy... Egyházat”. Náluk ugyanis hiányzik az Egyház-lét egyik lényegi alkotó eleme: az egységesítő pásztorral, vagyis a pápával való egység. A II. Vatikáni Zsinat, *Lumen Gentium*

¹ vö. Dolhai Lajos, Bevezetés az ökumenizmusba 9-13.

kezdetű dogmatikus konstitúciója megfogalmazza, hogy „Az Egyház közösségébe azok épülnek be teljesen, akik Krisztus Lelkét hordozva magukban elfogadják az Egyház egész rendjét, és az üdvösségnek az Egyházban létesített minden eszközét: **a hitvallás, a szentségek, az egyházkormányzat és az egyházi közösség kötelékei** által, vagyis látható szervezettségen át kapcsolódnak össze Krisztussal, aki az Egyházat a pápán és a püspökökön át kormányozza. Nem üdvözl az azonban az, aki beépül az Egyházba, de nem tart ki a szeretetben, így 'teste szerint' megmarad ugyan az Egyház kebelében, 'szíve szerint' viszont nem.” (LG 14) Az Egyház egy test, aminek lelke és látható megjelenése van. Az Egyház-lét hiányos, ha valaki csak szíve szerint kapcsolódik az Egyházhoz, de mint látható működő szervezethez nem kapcsolódik. Akkor is hiányos az Egyház-lét, ha valaki test-szerint van csak itt, de nem áramlik benne ennek a testnek a lelke, vagyis a Szentlélek. Az Egyház gyermekeinek kiváltságos helyzete egyben nagyobb felelősséget jelent. Szigorúbb ítélet alá esünk, ha nem ragyogtatjuk fel hitelesen Krisztus fényét az Egyháztól különvált testvéreink előtt is. A földön vándorló Egyház szükséges az üdvösség/hez, mivel az egyetlen közvetítő, (kell ez ide?) Krisztus az Ő testében lesz jelenvalóvá. Az Egyház és Jézus szavai szerint a hit és a keresztség (mint ajtó, amely által az Egyházba is belép az ember) szükséges az üdvösséghez. „Nem üdvözülhetnek tehát, akik nem akarnak belépni az Egyházba, vagy nem akarnak megmaradni benne, **noha jól tudják**, hogy Isten, Jézus Krisztus által, az üdvösség szükséges intézményének alapította meg a Katolikus Egyházat.” (LG 14).

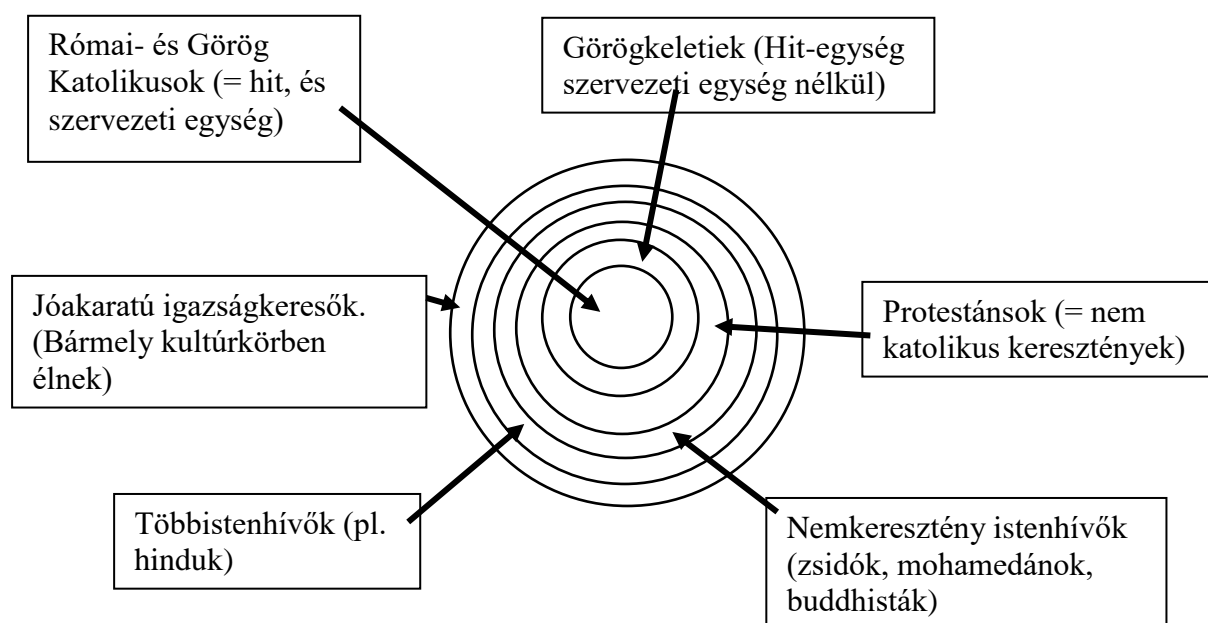
Fontos, hogy csak azokat terheli ez a felelősség, akik már felismerték a Katolikus Egyházat mint az üdvösség szükséges eszközét, vagyis, akik tudva és akarva állnak ellen Isten kegyelmének. Az Egyháztól való elkülönülések és szakadások mögött a történelem során mindkét oldalról közrejátszhattak az emberek bűnei, azonban az egyének felelősségét egyedül csak Krisztus tudja megítélni. „Ámde akik manapság születés útján kerülnek be az ilyen közösségekbe, és e közösségek által részesülnek Krisztus hitében, már nem okolhatók az elkülönülés bűne miatt... **Testvéri tisztelettel és szeretettel zárja szívébe őket a Katolikus Egyház.**” (UR 3.) **A hit és a keresztség által, „már bizonyos – jöllehet nem tökéletes – közösségi kapcsolatba kerültek a Katolikus Egyházzal”.** Akik beleszületnek egy ilyen közösségbe, azoknak nagy része valószínűleg vétlen tudatlanságban van arra nézve, hogy Krisztus az üdvösség szükséges eszközének alapította a Római Katolikus Egyházat. Hiszen ezeknek a közösségeknek az identitása sokszor a Római Egyházzal való szembenállásból született. Mindkét oldalról fennállnak még téves előítéletek. Mára már nem jellemzőek az Egyházra a reformáció kirobbanásakor fennálló bűnös viszonyok, melyeket a reformátorok ostromoztak, , vagy eleve az Egyház tanításának félreértett pontjait támadták. Így ezek nagyrészt okafogyottá váltak. Ugyanakkor sok ponton alaptalanná válhatnak a katolikusok viselkedésének okai is, mikor szeretett testvérekként közeledni próbálunk egymáshoz. Például az Evangélikus Egyházzal aláírt közös nyilatkozat a megigazulás tanáról (1999.) tisztázott egy olyan tantételt, amit a reformáció korában „egyházakat” elválasztó súlyú különbségnek tartottak. Mára azonban világossá vált, hogy létezik egy mindkét fél számára elfogadható helyesen értett értelmezése a megigazulásnak. Az egység útjában sajnos még ezen felül is sok akadály áll.

Az ortodoxia a fent említett hármashból (a hitbeli, a szentségi és a szervezeti egységből) sajnos még nem vállalja a teljes egyházkormányzati egységet, a pápa főségét, bár a hét szentséget és a hitbeli tanítás teljességét őrzi. Emiatt nevezték őket szakadároknak az 1054-es egyházszakadás után. A protestánsoknál a szervezeti egységen kívül különböző mértékben sérült a tanbeli egység, mert a hit tanításának teljességét megcsorbítva adták tovább (pl. szentek tisztelete, holtakért való imádság jelentősége stb.) és a hét szentségből csak a keresztséget őrítették meg sértetlenül és érvényesen. Mégis az Egyház tanítja: „**a Katolikus Egyház látható keretein kívül is szép számban és kiemelkedő módon megtalálható az igazságnak és a megszentelésnek több eleme, melyek mint Krisztus Egyházának saját ajándékai a katolikus egységre sarkallnak.** Meglehetnek azok az alkotóelemek vagy javak, amelyeknek együttese építi és élteni magát az Egyházat: Isten írott Igéje, a kegyelmi élet, a hit, a remény, a szeretet és a Szentlélek többi benső ajándéka, ezeken kívül látható alkotóelemek is. Mindez Krisztustól való, őhöz vezet és Krisztus egyetlen Egyházának tulajdonát képezi.” (UR 3) A Zsinat kijelenti tehát, hogy a különvált testvéreinknél végzett szent cselekmények „megteremthetik náluk is a kegyelmi életet... és ezek a különvált közösségek, ámbár hitünk szerint fogatkozásokban szenvednek az üdvösség misztériumát illetően nincsenek megfosztva jelentőségüktől és súlyuktól. Krisztus Lelke ugyanis nem vonakodik felhasználni őket az üdvösség

eszközéül. Hatékonyságuk éppen a kegyelemnek abból a teljességéből ered, amely a Katolikus Egyházra van bízva.” De „az üdvösség eszközeit hiánytalanul... csak Krisztus Katolikus Egyházában, az üdvösség egyetemes szentségében érhetjük el.” (UR 3). „Jóllehet a Katolikus Egyház az Istentől kinyilatkoztatott igazságoknak és összes kegyelemeszközöknek gazdag birtokosa, tagjai mégsem élnek ezekből kellő buzgósággal.” (UR 4). **Előfordulhat, hogy egy tőlünk különvált keresztény közösség tagja tudtán kívül mélyebben gyökereződik** (jóllehet még annak látható, intézményes keretein kívül) **Krisztus egyetlen Római Katolikus Egyházának misztikus testében** (keresztsége és megélt hite miatt), mint egy gyenge hitű katolikus, aki „test szerint” közöttünk van, de a Lélek köteléke, vagyis „szíve szerint” nem. Az „imádság és más lelki javak közössége (ugyanis)... egy valódi összeköttetés a Szentlélekben; Ő ugyanis adományai és kegyelmei által bennük is munkálkodik megszentelő erejével, és többeket közülük vérük ontásáig megerősített.” (LG 15).

Összefoglalva: A Római Katolikus Egyház magát az üdvösség egyetemes szentségének és az egész emberi nem egysége jelének és eszközének tartja. Mivel hiszi, hogy Isten minden embert üdvözíteni akar és Jézus Krisztus minden ember üdvösségéért halt meg, továbbá vele összekapcsolt, tőle elválaszthatatlan testére, az Anyaszentegyházra bízta az üdvösség művét. Ezért a Katolikus Anyaszentegyház azt vallja magáról, hogy *extra ecclesiam nulla salus*, vagyis ezen az Egyházon kívül nincs üdvösség. Ez nem azt jelenti, hogy látható intézményes keretein kívül nincs üdvösség, hanem azt, hogy **mindenki üdvözülésében az Egyház is, mint Anya közrejátszik**. Ha Krisztus nélkül nincs üdvösség, akkor a Fejtől, Krisztustól elválaszthatatlan test nélkül, vagyis az Egyház nélkül sincs. Mivel sokan önhibájukon kívül nem jutnak el az Egyház intézményes, látható testébe, ezért üdvözülhetnek azok is, akiket szerető szívük, igazságkeresésük és vágyaik láthatatlanul is ehhez a misztikus testhez rendelnek. Lehet, hogy nem állt módjukban Krisztusba vetett hitüket kifejezni, mert talán a keresztények hitetlen élete miatt, vagy más okokból nem ismerhették meg hitelesen Jézust, de életük vagy szívük döntése implicit módon (vagyis ebben a döntésben bennfoglalt módon) mégis erre a Krisztusra irányította életüket, még ha tudtukon kívül is. Az Egyháznak tehát van egy látható teste, amely mint élő, egységes szervezet a Katolikus Egyházban áll fenn, mely egyetlen fejhez, Krisztus földi helytartójához kapcsolódik teljes hitbeli, szervezeti és szentségi egységben. De az Egyháznak van egy láthatatlan misztikus teste is. Krisztus misztikus testéhez kapcsolódik minden megkeresztelt ember. Valamennyi megkeresztelt meg van hívva a látható egység teljességére is, de már most valódi, bár részleges kegyelmi egységet élnek meg egymással. Ebben a misztikus testben azok vannak közelebb Krisztushoz, a Főhöz, akik jobban szeretik, követik őt. Még nem tagja ugyan ennek a misztikus testnek, de Krisztus misztikus testéhez, az Egyházhoz van rendelve minden jó szándékú, igazságkereső ember, vallásától függetlenül. Az Egyház önfelfogása szerint tehát mindaz a jó és igaz, amit a Szentlélek Isten bárhol a világon fakaszt, akár a Katolikus Egyház látható keretein kívül, az Krisztus egyetlen Egyházának tulajdonát, javát képezi és az emberiség egységének ösztönzője, valamint a Katolikus Egyház növekvő, látható egységére irányul, azt mozdítja elő.

A nem jogi megközelítés inkább a koncentrikus körök formájában jelzi, az Egyházhoz, illetve Krisztushoz tartozás lépcsőfokait.

KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK CSOPORTVEZETŐKNEK:

1. Mit gondoltok, miért félünk más felekezetű keresztény testvéreinktől?
2. Milyen értékeket láttok a különböző keresztény felekezetekben?
3. Mi az ökumenizmus lényege?
4. Mi katolikusok, milyen erősségeket tudunk felmutatni más felekezeteknek?
5. Mivel tudjuk megajándékozni, meggazdagítani őket? És ők, minket?
6. Miért fontos az ökumenizmus?
7. Mik a veszélyei egy rosszul felfogott ökumenizmusnak?
8. Mi a különbség az ökumenizmus és a relativizmus között?
9. Kik az ortodoxok és a protestánsok?

Helyes választörödékek:

1. Mert mások, mint mi, és félünk, hogy támadni, megkérdőjelezni fognak minket... stb.
2. Reformátusok karizmája az Ige, baptistáké a felnőtt megtérő keresztség, pünkösdié a Szentlélek-keresztség központba állítása.
3. Igazságban és szeretetben való egység felé növekedés. Teológiai párbeszédben segíteni egymást, jobban rátalálni Jézus szándékaira és gondolataira, ott is, ahol személyek vagy közösségek kissé eltávolodtak attól a gyakorlatban. A gyakorlati Krisztuskövetés közös, egymást inspiráló megvalósítása velük, pl. szociális téren.
4. Egységes a tanításunk, az egyházszerkezetünk, egységesít minket a hét szentség teljessége és tágasságát ad a szentekkel való közösségünk realitása. Központi erősségünk és karizmánk az Eucharisztia. Krisztus testét, Igéjét és áldozatát állítjuk a középpontba és Szűz Mária érzületével közeledünk hozzá.
5. Pl.: Ha az egyik felekezet valamit túlhangsúlyoz, más meg hangsúlytalanná tesz, akkor egymás számára prófétai figyelmeztetés lehetünk, hogy az Evangélium teljességét hirdessük, és ne váljon közösségeinkben hangsúlyát veszítetté annak egyetlen részlete sem (pl. a Szentírás olvasás vagy a Szentlélek Isten szerepe). Mi, pl. a kontemplatív, szemlélődő ima mélységével, misztikusabb istentiszteletünkkel, a szentek tiszteletével, énekeinkkel stb. tudjuk megajándékozni a protestánsokat és a pápával való nagy egység sodró erejének hívásával még az ortodoxokat is. Ők minket Szentírás iránti szeretetükkel, a hit és a megtérés fontosságának állandó hangsúlyozásával, a Krisztusközpontúsággal ragyogó énekeikkel, könyveikkel, Szentírás-magyarázataikkal, szentlelkességekkel stb. tudnak megajándékozni minket.
6. Mert Jézus végrendelete: „egyek legyenek, amint Te Atyám bennem vagy és én tebenned”. Mert botrány a keresztények szétszakadottsága a világ előtt. A muszlim világ egysége ellenében egy megosztott, vérszegény kereszténység nem tud társadalomformáló tényező lenni. Mert Isten Szentháromság: három különböző személy egysége és az Egyházat szentháromságos közösségnek akarja.
7. A szívünk ránó a fejünkre. Hamis *irenizmus* (békülékenység). A nagy szeretet jegyében feladjuk a már felismert igazságot, amelynek képviselőit Jézus ránk bízta. Közömbössé válhat valaki a szentségek vagy szentek, pl. Szűz Mária iránt, vagy amiatt, hogy elkerülje protestánsok gúnyolódását vagy rosszsallását, ezeket szégyelli. Nagy veszély, ha valaki hitközömbösségbe süllyed, és azt gondolja mindegy, hogy a gyerekei katolikusok vagy evangélikusok lesznek, pl. más felekezetűvel kötött házasság esetén. Egy hamis békesség kedvéért lemond arról, hogy katolikusként Szentáldozáshoz vezesse gyermekeit. Ezért kell egyes házasság esetén a katolikus félnek ígéretet tenni az esküvő előtt (protestáns felesége/férje tudára), hogy gyermekeit katolikus módon neveli.
8. Az ökumenizmus nem azt mondja, hogy relativizáljuk a különbségeket és fogadjuk el egymást anélkül, hogy meg akarnánk változtatni, akkor is, ha a másik bűnben vagy súlyos homályban jár. Az ökumenizmus célja: úgy találkozzunk egymással, hogy közben megváltozzunk, és jobban megutáljuk bűneinket, homályunkat, jobban szomjazzuk a krisztusi igazságot, szeretetet és sürgessük az akarata szerinti teljes egységet. A relativizmus semmilyen egységet nem akar, legfeljebb bűnben való egységet. Mindössze abban akar egységet, hogy mindenki szabadon azt tehesse, amit akar, akármit árt is vele magának vagy másnak. Az ökumenizmus ennek az ellentéte. Az őszinte párbeszéd és szeretet által meg akarja szüntetni azt, amivel egymásnak vagy magunknak árthatunk.
9. Az ortodoxok a keleti keresztények, akik 1054-ben kiszakadtak a pápával való egységből. Protestánsok: 1517-ben Luther Márton 95 tételét hirdette ki Wittenbergben egy röpiratban a Római Katolikus Egyház ellen. Ebben már nem csak a pápával való szervezeti egység szüksége kérdőjeleződik meg, mint az ortodoxoknál, hanem a tanbeli egység is. Az ortodoxokat szakadároknak nevezték korábban, Lutheréket pedig eretneknek a kortárs keresztények. Az eretnek szó a gör. herezis = válogatás szóból ered, mert kiválogatták, hogy melyik tantételeket fogadják el az Egyház ősi hitéből és melyiket nem. Ma már katolikus ember nem nevezheti szakadárnak vagy eretneknek a pl. ortodoxnak vagy evangélikusnak (=lutheránusnak) született testvéreinket, mert ők már nem okolhatók a tudatos elszakadás vagy tanbeli elkülönülés bűnével, feltételezve, hogy vétlen nemtudásukban, szent meggyőződéssel igaznak vélik azt, amiben tévednek. Akkor nevezhetnénk eretneknek őket, ha felismernék, hogy mi a teljes tanbeli igazság, melyet Krisztus az Anyaszentegyházra bízott és továbbra is csak a válogatott részeket és önkényes vagy egyenesen hamis értelmezéseket fogadnák el.

1. SZEMELVÉNY - Tarjányi Zoltán: Bevezetés Krisztus misztériumába című tárgyhoz készített főiskolai jegyzetéből

Történelmileg az Egyház a tizenkét apostol tanúközösségébe beépülteknek a közössége. Azoké, akik elfogadják a Jézus-értelmezésüket, és magukra vonatkoztatják azt, vagyis saját maguk is azt a viszonyt alakítják ki a Megváltóval.

Az apostolokra épített Egyház a pozitív kinyilatkoztatás teljességének (= Jézus Krisztusnak) a birtoklásában él. Az apostoli Jézus-értelmezés pedig úgy maradt fenn a történelemben, hogy az apostolutódok (=püspökök), azaz a hierarchia őrökdi a hit tisztaságán, ezáltal megszabja a kultusz normáit és formáit. Így az Egyház lényege szerint hierarchikus (és nem demokratikus!) közösség. Az Egyház Krisztus misztikus teste, a világnak az összentsége, mely a makulátlan áldozatot bemutatja a világ végezetéig (= Jézus dicsőséges eljövételéig) és ebbe az új teremtésbe beleépíti a világot. Mindezek alapján mondjuk, hogy az Egyház az üdvösségének jele és eszköze egyszerre.

Jogi szemléletmód szerint azok az Egyház tagjai, akik:

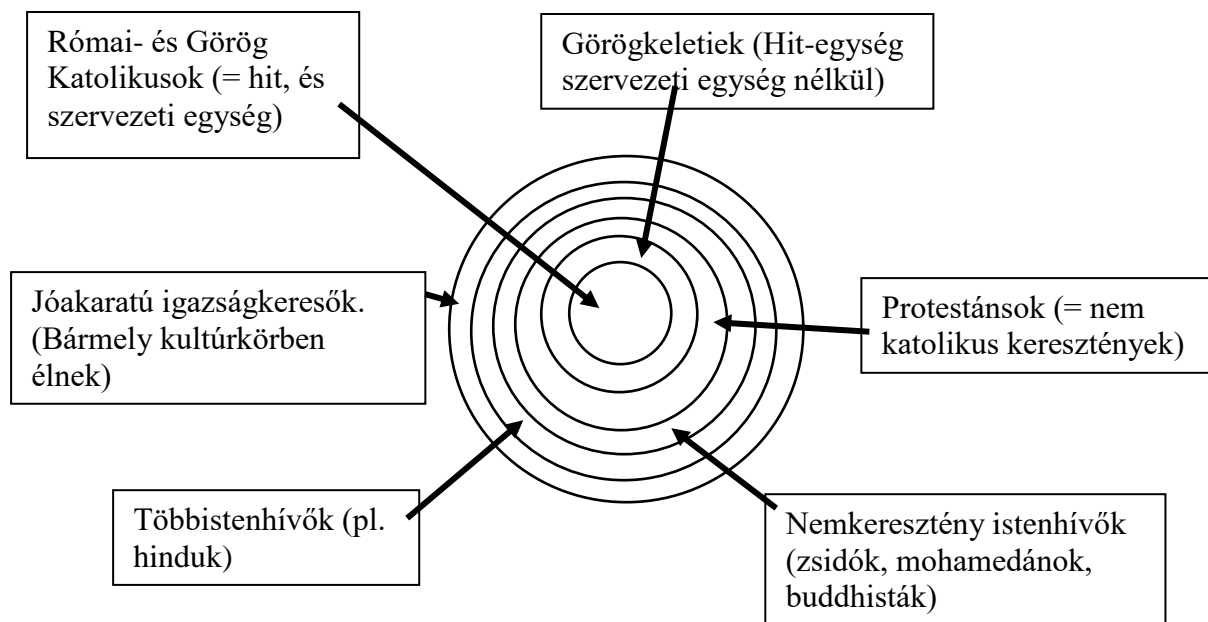
A) Ugyanazt a hitet vallják.

B) Ugyanazon krisztusi szentségek által táplálják krisztushitüket.

C) Ugyanazon törvényes pásztorok kormányzása alatt állnak.

Minden közösség fennmaradásának próbaköve: az, hogy tagjai az eszményt és célt követve egyesítik személyes törekvéseiket és tetteiket. Ennek igazgatásához mindig szükség van tekintélyre, rendre, engedelmességre. Az A) kritérium alapján nem tartoznak az Egyházhoz: a hitetlenek, a hitehagyók és az eretnekek (heretikusak). B) kritérium alapján nem tartoznak az Egyházhoz: a katekumenek és a kiközösítettek. C) kritérium alapján nem tartoznak az Egyházhoz: a szakadárok (skizmatikusok).

A nem jogi megközelítés inkább koncentrikus körök formájában jelzi, az Egyházhoz, illetve Krisztushoz tartozás lépcsőfokait.

Az Egyháznak három létszférája van:

A) A hitnek, kegyelemnek a belső világa;

B) A hivatalok, szentségi cselekvések látható szférája (pl.: papi tisztség liturgikus megnyilvánulások);

C) Az elkötelezett keresztény élet szeretetet megvalósító külső megnyilatkozásai.

E háromban mint edényben folyik az Egyház által a krisztusi megváltott élet. Így teremődik meg az Egyház által az emberiség, az emberi nem egysége, amelyet a bűn a család és az emberiség szintjén egyaránt szétrombolt.

A keresztény hit által minden ember ugyanakkor a Krisztusnak lesz a társörököse. Ugyanazon Lélek ajándékait hordozó, és ugyanazon testté szerveződő élő organizmus tagja.

Az Egyház biblikus bemutatása

Az Egyház egyszerre hierarchikus (=strukturált) közösség, ugyanakkor Krisztus misztikus Teste. Egyszerre látható, ugyanakkor kegyelmi közösség. Egyszerre földi és mennyei (=Krisztust birtokló valóság) realitás.

Az Egyház egy test, élő organizmus, melynek feje Krisztus, melynek sok tagja van. A karizmák mint izmok szolgálnak a test növekedésére.²

Az Egyház Krisztus jegyese

Az Egyház Krisztus jegyese, akinek egyre tökéletesebbé kell válnia, mert a vőlegény azt akarja, hogy ránc és szeplő nélküli legyen (Ef 5; 1Kor 15). Megjegyzendő, hogy az Egyház tagjai nemtől függetlenül, Krisztussal szemben a női elemet valósítják meg, magukba fogadják Krisztus ígéit, „kihordják”, megérlelik azokat annak érdekében, hogy az érett szeretet-cselekedetek világra születésével termékenyek legyenek. Az Egyház ezért is Anyaszentegyház. Az Egyház egy templom, amelyben Isten lakozik, amelynek Krisztus a záróköve, az apostolok az építői, a keresztyének pedig az élőkövek.³

Az Egyház Isten városa, a mennyei Jeruzsálem, amely város mind a négy égtáj felé nyitott kapukat birtokol (ApCsel 21). Az Egyház Krisztus szőlője (Jn 15). A szőlőtő Krisztus, aki nélkül a keresztyének, a szőlővesszők, nem tudnak termést hozni.

A kép megfordítása mélységesen aláhúzza a keresztyén felelősséget. A szőlőtő önmagában nem tud termést hozni, csak a szőlővesszők által. Az Egyház a Krisztus által vezetett nyáj, amelynek tagjai ismerik a pásztor szavát, és követik őt. Ő pedig gondoskodik róluk (Jn 10). Az Egyháznak van egy földi pásztorja is, Péter (Jn 21). Az Egyház Isten Ország, melynek királya Isten, az Ő uralma a lelkünkben valósul meg.⁴

Bibliai képekből az alábbi teológiai igazságokat lehet levonni: Az Egyház elválaszthatatlan Krisztustól; az Egyház állandóan növekedik az eszkatológikus teljesség felé haladva (kovász). Az Egyház egyszerre földi és mennyei közösség. Látható struktúrájú, de a lényegét a láthatatlan isteni kegyelem adja meg. Az Egyházzal szemben az isteni terv az, hogy neki kell beteljesítenie a megváltói művet. A kegyelmi teljességet birtokolja, mégis vándorol az időben a tökéletesség és a célbaérés felé. „Már igen és még nem” feszültségében határozható meg a helyes Egyházkép. A II. Vatikáni Zsinat egyháztanából két képet emelnék itt ki. Az első kép szerint az Egyház Isten népe. Ez gazdag jelentéstartalma, mivel aki „népet” említ, abban benne van a múlt, a hagyomány, az örökség fontossága, és az intézmények jelentősége, hiszen ezek nélkül a nép degradálódik, és szétszóródik. Isten népe az emberiséggel együtt halad, melyet kovász módjára állandóan átítat a megváltás kegyelme, kegyelmi erőivel, az üdvösség üzenetével és az üdvösség programjának erkölcsi realizálásával. Az új választott nép a „már, és a még nem” feszültségében él. Már megtörtént az emberi nem megváltása Krisztusban, de az Egyház tagjainak és minden embernek a végső időben, a *parúzia* beteljesülésekor valósul meg a testi feltámadás. A romolhatatlan isteni életbe öltözés a boldogság totális és személyes beteljesedése. Isten új választott népétől semmiféle kulturális szellemi érték sem lehet idegen, hanem minden valódi, emberi értéket krisztusivá lehet nemesíteni. A választott népet gazdagító erővé válik minden, ami emberi.

A második kép: Krisztus misztikus teste, az Egyházkép. 1Kor 6,15: „nem tudjátok, hogy testetek Krisztus tagja?” 1Kor 10,17: „Egy kenyér, egy test vagyunk sokan, hiszen mindnyájan egy kenyérből részesülünk”. Ugyanaz az élet kering bennünk, ha egy testet, azokban, akik egy Krisztus testét eszik. És így egy testet alkotnak. A test egy tagját érintő dicsőség befolyásolja a többi rész életét, ahogy egy tagnak a bűne is (vö. 1Kor 12,24). Az egy test sok tagjának más és más a funkciója, mégis szükség van mindegyikre (Róm 12,4). A fővel való kegyelmi egységnek három szinten kell megvalósulnia egy keresztyén életében:

A) Egynek kell lenni az egyetemes Egyházzal (Ef 5,23-24);

B) egynek kell lenni a helyi Egyházzal (2Kor 11, 2-3);

C) egynek kell lenni személyesen Krisztussal (1Kor 6, 15.17).

A pluralizmus: Ezen egység azonban nem egyformaságot, uniformizálást jelent. A pluralizmus jogos a lelki élet sokszínűségében, a liturgia rítusainak kultúrák szerinti sokaságában, valamint az igazságok feldolgozásában.

² Vö. Kol 2; Róm 12; 1Kor 12; Ef 4

³ Vö. Ef2; 1Kor 3; 1Pét 2

⁴ Vö. Mt 13. fejezetének példabeszédei

A Krisztus misztikus teste egyházkép, tehát inkább a kegyelmi, már birtokolt teljességre teszi a hangsúlyt. A két kép együtt adja meg az Egyház teljességét.

Az Egyház, aki az Atyának a Jézusban megvalósított, kegyelmi lehajlásának a letéteményese, Isten végleges tervének, azaz az üdvösségnek a jele és az eszköze.

Az Egyház négy jellemvonása közül az első:

1. Az Egyház egy: Jézus Krisztus egy Egyházat, egy közösséget alapított, és ez a történelem folyamán az emberi bűnök, és rivalizálások miatt sok felekezetre szakadt szét. Például a keleti egyházszakadás 1054-ben, vagy a nyugati szakadás Luther fellépésével 1517-ben. Mára már csak a Biblia, a keresztség, a Szentháromság, és Jézusban mint a megváltóban való hit közös a különféle egyházakban.

A megkereszteltek egysége a halállal sem szűnik meg. A vándorló Egyház tagjai közbenjárnak a szenvedő Egyház (=tisztulás állapotában levők) tagjaiért, és a dicsőséges Egyház (=a célhoz jutottak) közbenjárását kérhetik. A tagok tehát szolidárisak egymással.

(Tarjányi Zoltán, Krisztus misztériuma 38-47. o.)

2. SZEMELVÉNY - Andreas Theurer: Miért ne lehetnék katolikus? Egy evangélikus lelkész egyetlen gondolatai

„A katolikus egyház tudvalevőleg állhatatosan kitart amellett, hogy bennünket, evangélikusokat nem ismer el, a szó teljes értelmében vett egyház tagjainak és nem ünnepli velünk az eucharishtiát. Mert nem őrizték meg sértetlenül – főleg az ordo szentségének hiánya miatt – az eucharisztikus misztérium eredeti és teljes értelmét.” II. Vatikáni Zsinat Unitatis Redintegratio 22. pontja: Az Oltáriszentség érvényességének előfeltétele a papok és püspökök apostoli utódlása, és nem a hívek általános papsága. Andreas 23-24.

A katolikus gondolkodás szerint az Eucharisztia az egység jele és eszköze, de nem válogatás nélküli eszköze, ezért ha nincs egység ott, azt szentségileg ünnepleni sem lehet. Az egység katolikus szemszögből egységet jelent Róma püspökével mint az egész kereszténység egyetemes pásztorával, Jézus Krisztus földi helytartójával. Ez a protestánsok számára hagyományosan vörös posztó: van, aki az Antikrisztust látja a pápában. Friderich bajor tartományi püspök néhány éve kijelentette, ő éppenséggel el tudná képzelni, hogy a pápa legyen világszerte a kereszténység elfogadott szószólója. Nagy felháborodást és vihart kavart az evangélikus egyházi tartományokban.

3. SZEMELVÉNY - A Hittani Kongregáció egyháztani dokumentuma

A Hittani Kongregáció július 10-én "Válaszok az Egyházzal szülő tanítás néhány szempontjával kapcsolatban feltett kérdésekre" címmel dokumentumot adott ki a II. Vatikáni Zsinat egyházzal szülő tanításának értelmezéséről. A dokumentum, melyet az alábbiakban teljes terjedelmében közlünk, kérdés-felelet formában öt pontot érint.

Bevezetés

Közismert, hogy a II. Vatikáni Zsinat mennyire hozzájárult a katolikus egyháztan mélyebb megismeréséhez mind a *Lumen gentium* dogmatikus konstitúcióval, mind az ökumenizmusról (*Unitatis redintegratio*), illetve a keleti egyházakról (*Orientalium Ecclesiarum*) szülő határozataival. A pápák is el akarták mélyíteni ezt a tanítást, VI. Pál pápa *Ecclesiam suam* (1964) és II. János Pál pápa *Ut unum sint* (1995) enciklikájában, főleg ami a gyakorlat helyes irányítását illeti.

Gazdag irodalmi termést eredményezett a teológusok ezután következő fáradozása, mely arra irányult, hogy egyre világosabbá tegyék az ekkleziológia különböző szempontjait. A tematika nagyon gyümölcsözőnek bizonyult, olykor azonban egyes pontok világosabb körülhatárolása és emlékeztető idézése vált szükségessé, amint ez a *Mysterium Ecclesiae* (1973) nyilatkozatban, a katolikus püspökökhöz intézett

Communio notio iratban (1992) és a *Dominus Jesus* (2000) nyilatkozatban történt – valamennyit a Hittani Kongregáció tette közzé.

A tárgy strukturális összetettsége és sok javaslat újdonsága állandó kihívást jelent a teológiai kutatás számára, mely nem mindig mentes a bizonytalanságokat keltő elhajlásoktól, melyeket e kongregáció gondos vizsgálat tárgyává tett. Éppen ezért – az Egyházzal szülő integrális és egyetemes tanítás fényében – e kongregációnak az a szándéka, hogy megerősíti a Tanítóhivatal néhány egyháztani tételének eredeti jelentését, nehogy a józan teológiai vitákat – félreértések miatt – tévedések veszélyeztessék.

1. kérdés: Vajon a II. Vatikáni Zsinat megváltoztatta-e az Egyházzal szülő korábbi tanítást?

Válasz: A II. Vatikáni Zsinat nem megváltoztatni, hanem kibontani, mélyebben megérteni és gyümölcsözőbben előadni akarta, ezért nem mondható, hogy megváltoztatta az Egyházzal szülő tanítást.

Éppen ezt hangsúlyozta nagyon határozottan XXIII. János pápa a zsinat elején^[1]. VI. Pál pápa megerősítette^[2] és a *Lumen gentium* konstitúció kihirdetésekor ezt mondta: „E kihirdetésnek a legjobb kommentárja a következő: A hagyományos tanításban semmi nem változott meg. Amit Krisztus akart, mi is ugyanaz akarjuk. Ami eddig volt, megmarad. Amit az Egyház évszázadokon át tanított, ugyanaz tanítjuk mi is. Csupán ami korábban csak az élet gyakorlatában volt jelen, az most a tanításban is nyíltan megmutatkozik; ami idáig megfontolások, eszmecserék és bizonyos mértékig viták tárgya volt, most a tanítás biztos formuláját öltötte magára.”^[3] A püspökök ismételten ugyanazt a szándékot fejezték ki és követték.^[4]

2. kérdés: Hogyan értendő az állítás, hogy Krisztus egyháza a Katolikus Egyházban létezik?

Válasz: Krisztus „itt a földön” egyetlen „Egyházat alapított”, és pedig „látható társaságnak és lelki közösségnek” alapította,^[5] mely kezdetétől fogva a történelem folyamán mindig létezett és létezni fog, s egyedül benne maradtak meg és fognak megmaradni mindazok az összetevők, amelyeket Krisztus megalapított.^[6] „Ez Krisztus egyetlen egyháza, melyet a Hiszekegyben egynek, szentnek, katolikusnak és apostolinak vallunk, (...) Ez az Egyház e világban, mint alkotmányos és rendezett társaság a Péter utóda és a vele közösségben élő püspökök által kormányzott Katolikus Egyházban létezik.”^[7]

A *Lumen gentium* dogmatikus konstitúció nyolcadik fejezetében szereplő: létezés (subsistentia) a Krisztus által alapított összes összetevők örök történeti folytonossága és fennmaradása a Katolikus Egyházban,^[8] melyekben itt a földön Krisztus egyháza konkrétan megtalálható.

Míg a katolikus tanítás szerint helyesen mondható, hogy Krisztus egyháza a Katolikus Egyházzal teljes közösségben még nem lévő egyházakban és egyházi közösségekben jelen van és tevékenykedik a megszentelés és igazság bennük megtalálható elemei miatt.^[9] A *létezik (subsistit)* állítmányt egyedül a Katolikus Egyházra egyes számban tartjuk érvényesnek, mert a hitvallásban megvallott „egy” tulajdonságra vonatkozik (Hiszem az egy ... Egyházat); s ez az egy egyház a Katolikus Egyházban létezik.^[10]

3. kérdés: A szövegben miért a „subsistit in” és nem az egyszerű „est” szót használják?

Válasz: A Krisztus Egyházának és a Katolikus Egyháznak teljes azonosságát tartalmazó szó használata nem változtatja meg, hanem kifejezi az Egyházzal szülő tanítást. Nyíltabban kimondja, hogy szervezetén kívül is megtalálható „az igazságnak és a megszentelésnek több eleme, melyek, mint Krisztus egyházának saját ajándékai a katolikus egységre sarkallnak.”^[11]

„Ennélfogva ezek a tőlünk különvált egyházak és közösségek, ámbár hitünk szerint fogvatkozásokban szenvednek, nem jelentéktelenek és súlytalanok az üdvösség misztériumában. Krisztus Lelke ugyanis nem vonakodik fölhasználni őket az üdvösség eszközéül, melyeknek hatékonysága a kegyelemnek és igazságnak abból a teljességéből ered, amely a Katolikus Egyházra van bízva.”^[12]

4. kérdés: Miért használja a II. Vatikáni Zsinat a Katolikus Egyházzal teljes közösségben nem lévő keleti egyházakra az „egyház” elnevezést?

Válasz: A zsinat magáévá akarta tenni a hagyományos szóhasználatot. „Mivel pedig ezeknek az egyházaknak, jöllehet különváltak, valódi szentségeik vannak, kiváltképpen pedig az apostoli jogfolytonosság következtében van papságuk és Eucharisziájuk, s ezáltal igen szoros kapcsolatban állnak velünk mindmáig”,^[13] megérdemlik a „részegyház, vagyis helyi egyház” nevet,^[14] és a katolikus részegyházak testvéregyházainak nevezzük őket.^[15]

„Ezért az Úr Eucharisziájának ünneplése által ezekben az egyházakban Isten egyháza épül és növekszik”.^[16] Mivel pedig a Katolikus Egyházzal való közösség, melynek látható feje Róma püspöke és Péter utóda, egy részegyháznak nem kívülről érkező kiegészítése, hanem egyike az őt alkotó belső elveknek, a részegyház állapota, amelyben ezek a tiszteletreméltó keresztény közösségek vannak, bizonyos fogyatkozást szenved.^[17]

Másrészt Péter utóda és a vele közösségben lévő püspökök által kormányzott Egyház katolicitása sajátos teljességének megvalósulását a keresztények megoszlása a történelemben akadályozza.^[18]

5. kérdés: A zsinat a Tanítóhivatal zsinat utáni szövegeiben miért nem használják az egyház elnevezést a XVI. századi reformációból született közösségekre?

Válasz: Azért, mert a katolikus tanítás szerint ezek a közösségek a papi rend szentségében nem rendelkeznek az apostoli jogfolytonossággal, ezért az egyház lényegi alkotóeleme hiányzik belőlük. Ezek az egyházi közösségek, melyek főként a szolgálati papság hiánya miatt nem őrizték meg az eucharisztikus misztérium eredeti és ép lényegét,^[19] a katolikus tanítás szerint sajátos értelemben nem nevezhetők egyházaknak.^[20]

Őszentsége, XVI. Benedek pápa a Hittani Kongregáció alulírott bíboros prefektusának adott kihallgatás alkalmával e kongregáció általános gyűlésének fenti válaszait jóváhagyta, megerősítette és közzétételét elrendelte.

Kelt Rómában, a Hittani Kongregáció épületében, 2007. június 29-én, Szent Péter és Pál apostolok ünnepén.

Gulielmus J. Levada bíboros
a Hittani Kongregáció prefektusa

Angelus Amato SDB c. érek
a Hittani Kongregáció titkára

Jegyzetek:

^[1] XXIII. János pápa beszéde 1962. X. 11-én: „...A Zsinat nem csorbítottan, nem is eltorzítva, hanem sértetlen épségében akarja adni a katolikus tanítást...”: AAS 54(1962)791, 792.

^[2] Vö. VI. Pál pápa beszéde 1963. IX. 29-én: AAS 55(1963)847-852.

^[3] VI. Pál pápa beszéde 1964. XI. 21-én: AAS 56(1964)1009–1010.

^[4] A szent zsinat ki akarta fejezni Krisztus egyházának és a Katolikus Egyháznak azonosságát. Ez világlik ki az *Unitatis redintegratio* határozatról szóló vitákból. A határozat vázlatát 1964. IX. 23-án egy beszámolóval mutatták be a zsinati teremben (Act. Syn. III/II 296–344). A püspökök részéről a következő hónapokban benyújtott változtatási javaslatokra a Keresztény Egység titkársága 1964. XI. 10-én válaszolt (Act. Syn. III/VII 11–49). Ezen *Expensio modorum*ból négy részletet közlünk az első válaszból:

A) A Határozat vázlatának 1. pontjához (Előszó): (Act. Syn. III/II 296, 3–6.)

5. oldal, 3-6. sor: „Úgy látszik, hogy a Katolikus Egyház is azon közösségek közé tartozik, ami tévedés lenne. Válasz: Itt csak a tényt kell leírni, ahogy ezt mindenki látja. Később világosan következik az állítás, hogy egyedül a Katolikus Egyház Krisztus igaz egyháza.” (Act. Syn. III/VII 12).

B) Az I. fejezethez általában (Act. Syn. III/II 296-301).

„Kifejezettebben kell állítani, hogy Krisztus igaz egyháza csak egy lehet; ez az egy a római katolikus apostoli; üdvössége érdekében mindenkinek törekednie kell rá, hogy megismerje és tagja legyen. Válasz: A szöveg egésze eléggé kifejezi, amit kívánnak. Másrészt nem szabad elhallgatni, hogy más keresztény közösségekben is találhatók kinyilatkoztatott igazságok és egyházi elemek.” (Act. Syn. III/VII 15). Vö. ua. 5. p.

C) Az I. fejezethez általában (Act. Syn. III/II 296 sk.).

„Világosabban kellene mondani, hogy az igaz egyház egyedül a Római Katolikus Egyház. Válasz: A szöveg föltételezi a *De Ecclesia* konstitúcióban kifejtett tanítást, amint ezt a 5. o. 24–25. sora állítja.” (Act. Syn. III/VII 15) Az *Unitatis redintegratio* határozat javításairól véleményt alkotó bizottság világosan kifejezi Krisztus egyházának és a Katolikus Egyháznak azonosságát és egyetlen voltát, hangsúlyozva, hogy e tanítás alapja a *Lumen gentium* dogmatikus konstitúcióban van.

D) A határozat vázlatának 2. pontjához (Act. Syn. III/II 297 sk.)

6. oldal 1–224. sor: „Világosabban kell kifejezni az Egyház egyetlen voltát. Nem elég – ahogy a szövegben történik – szorgalmazni az Egyház egységét. Válasz: a) A szöveg egészéből világosan kitűnik Krisztus egyházának azonosítása a Katolikus Egyházzal, jóllehet, amint kell, említendő a más közösségek egyházi elemei.”

7. oldal, 5. sor: „Az Apostolok utódai által Péter utódával mint fővel együtt kormányzott Egyházat (vö. a 6. oldal 33–34. sorához adott új szöveggel) »Isten egyetlen nyájának«, és a 13. sorban »Isten egy és egyetlen Egyházának« nevezik.”

E két mondat megtalálható az *Unitatis redintegratio* határozatban (2,5 és 3,1)

[5] Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikus konstitúció, 8,1.

[6] Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Unitatis redintegratio* határozat 3,2; 3,4–5; 4,6.

[7] Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikus konstitúció, 8,2.

[8] Vö. Hittani Kongregáció: *Mysterium Ecclesiae* nyilatkozat 1,1: AAS 65(1973)397; *Dominus Jesus* nyilatkozat 16,3: AAS 92(2000-II)757-758; Notificatio P. Leonard Boff OFM „*Chiesa: carisma e potere*” c. írásáról: AAS 77(1985)758-759.

[9] Vö. II. János Pál pápa: *Ut unum sint* enciklika 11,3: AAS 87(1995-II)928.

[10] Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikus konstitúció, 8,2.

[11] Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikus konstitúció, 8,2.

[12] Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Unitatis redintegratio* határozat 3,4.

[13] II. Vatikáni Zsinat: *Unitatis redintegratio* határozat 15,3; vö. Hittani Kongregáció: *Communio notio* levél 17,2: AAS 85(19935-II)848.

[14] II. Vatikáni Zsinat: *Unitatis redintegratio* határozat 14,1.

[15] II. Vatikáni Zsinat: *Unitatis redintegratio* határozat 14,1; Vö. II. János Pál pápa: *Ut unum sint* enciklika 56 sk.: AAS 87(1995-II)954 sk.

[16] II. Vatikáni Zsinat: *Unitatis redintegratio* határozat 15,1.

[17] Vö. Hittani Kongregáció: *Communio notio* levél 17,3: AAS 85(19935-II)849.

[18] Vö. Hittani Kongregáció: *Communio notio* levél 17,3: AAS 85(19935-II)849.

[19] Vö. II. Vatikáni Zsinat: *Unitatis redintegratio* határozat 22,3.

[20] Vö. Hittani Kongregáció: *Dominus Jesus* nyilatkozat 17,2: AAS 92(2000-II)758.

HEVENYÉSZETT GONDOLATOK AZ EGYHÁZ ÖNÉRTELMEZÉSÉHEZ

COMMUNIO SANCTORUM: *Communio sanctorum* a szentek közössége, az Egyház a hitvallásban is vallja. Több értelemben is kifejezi az Egyház lényegét:

Az Egyház nem csupán szociológiai valóság. Amikor közösségről beszélünk az Egyházban, akkor túl kevésről beszélünk. Ez még nem egyházi értelemben vett közösség. Akkor kapja meg egyházi jellegét egy kisközösség, csoport ha *communio* valósul meg közöttük, a Szentháromság *communio*-ja, ahogy egyek az Atya, a Fiú és a Szentlélek. Továbbá olyan mértékben valósul meg a *communio* egy csoport tagjai között,

amilyen *communió*ban vannak az Istennel a Szentlélekben. A keresztény közösségek attól keresztények, hogy kegyelmi javakat, szent valóságokat birtokolnak közösen. Valójában az Egyház lényege ez: a *communio sanctorum*, a szent javak közös birtoklása közösségben. Amilyen mértékben részesülnek ezekben a szent javakban és a szentségekben (és amilyen mértékben, ezen szent javak által *communió*ba, egységbe kerülnek Krisztus által az Atyaistennel), olyan mértékben lesznek egymással *communió*ban, és olyan mértékben vállnak Egyházzá.

BÚCSÚKRÓL SZÓLÓ TANÍTÁS:

A bűcsúkról azt vallja az Egyház, hogy aki meggyónva megáldozik, tehát elvégzi a szentgyónását és megáldozik, az elnyerheti Krisztus kegyelméből a bűneiért járó ideiglenes büntetését (pl. amit a Tisztítóűzben kellene elszenvednie).

Aki próbál elszakadni még a bocsánatos bűneitől is, az teljes bűcsút nyerhet. Elnyerheti a bűneiért járó ideiglenes büntetés teljes elengedését, vagyis Isten irgalmában egy rendkívüli gyógyulást tapasztalhat meg az életében. Bár ez nem automatizmus! Mások számára is szerezhethet ilyen rendkívüli gyógyulást. Pontosítom, igazából mások számára egy szeretet adagot küldhet, amit Jézus elfogadva és megsokszorozva gyógyulást szerez annak a léleknek, az ő könyörülő irgalmából. Az Egyház továbbá azt vallja, hogy Krisztusnak, a Boldogságos Szűz Máriának, a szenteknek az érdemei benne vannak egy kegyelmi kincsesládában. Így ebből a kegyelmi kincstárból a péteri Egyház, a pápával egységben lévő Egyház kivehet. Olyat például, amit emberi erőfeszítéssel nem tudnék elérni és kiérdemelni. Krisztus keresztáldozata, vagy a szentek áldozata kedvéért a Mennyei Atya megadja nekem, valami egészen rendkívüli módon. A kulcsok hatalmánál fogva egyedül a „péteri” Egyház nyithatja ki ezt a kegyelmi kincsesládát. Ahhoz is hasonlítanám, hogy Krisztus menyasszonya az Egyház, akit elválaszthatatlanul egy szent menyegzővel örökre magához kapcsolt. Ez a menyasszony azonban, Szent Jeromos szavai szerint „casta meretrix” („szűz-szajha”). Krisztus látja benne azt a lehetőséget, hogy egészen szűz, és érintetlen legyen, de valójában érdemtelen és bűnös. Krisztus meghalt értünk, amikor bűnösök voltunk, nem akkor, amikor tündököltünk az erényekben. Furcsa ízlése van, ugyanis fölkarol egy ilyen menyasszonyt, aki tulajdonképpen mi vagyunk. Ez az Egyház igazából a kárhozattól megmentett bűnös asszony, aki Krisztus vérében szentté avatattik. Úgy is mondhatnám, hogy ez a kis menyasszony, olyan mint, akit egy putriból szedett össze Jézus, a vőlegény, ott meglátta benne a jövőbeli csodálatos nőt, csodálatos asszonyt. Ezt a putriból összeszedett menyasszonyt, akinek semmije sincs, megajándékozta a végtelen gazdagsággal, a végtelen kincsesládával. Királynőként ezzel bármikor rendelkezhet, bármikor kivehet belőle. Amikor a világot megáldja Isten, ezt mindig Krisztus által áldja meg, és mivel Krisztustól elválaszthatatlan az ő teste, az Egyház, vagy az ő menyasszonya az Egyház, ezért az üdvösséget, a világra hozott legnagyobb áldást sem adja Krisztus az Egyház nélkül. Ezért az Egyház nélkül nincs üdvösség. Így az ideig való büntetések elengedését is az Egyház által adja. Ilyenkor úgy viselkedik az Egyház, mint ez a királynő, ez a putriból fölemelt bűnös asszony, aki mégis szentté avatattik Krisztus szeretetében. Királynőként kivesz belőle, majd egészen nevetséges, apró dolgokért ígér az emberiségnek vagy a megtérőknek különleges kegyelmeket.

A *Supplet ecclesia elve* azt jelenti, hogy ezt az emberi tökéletlenséget, akár a kiszolgálóét, akár a befogadóét (a szentség felvevőét), akár a cselekmény végzése közbeni tökéletlenséget, ha a szándék jó, illetve alapvetően arra irányul, amit Krisztus akart tenni, az Egyház kiegészíti. Ebből a kegyelmi kincsesládából kipótolja Krisztus szándéka miatt, mert az egész kegyelmi kincsesládát Krisztus szándékának van alávetve. Tehát részesülhetek én, a bűnös, ebből a kegyelmi kincsesládából akkor is, ha a szentmisét bemutató pap bűnös. Ezért nevezzük az Egyházat szentnek, és anyának, Anyaszentegyháznak. Vagy a pápát ezért nevezzük Szentatyának. Szent hatalma van, amit Krisztustól kapott.

AZ EGYHÁZAT ÉRT TÁMADÁSOK IGAZOLJÁK SZENTSÉGÉT:

Egy francia közmondás mondja, hogy aki az Egyházba harap, meghal. {Aki az Egyházba harap, annak előbb-utóbb kitörnek a fogai.} Szent Pál is írja, hogy, aki lerontja az Isten templomát, azt Isten elpusztítja (1Kor 3,17). A templom tehát az Egyház. Krisztus a botlásnak a köve, és sokan összeüzzák magukat rajta (vö. Mt 21,44). A szent azt jelenti, hogy tényleg érinthetetlen, Isten védelme, Isten oltalma alatt áll. Éppúgy, mint a frigyláda: védelem alatt áll, érinthetetlen, és aki megérinti, vagy megszenteltetlenti, az elpusztul. Uzi esete: az Ószövetségben, aki megérinti a frigyládát és utána meghal (vö. 2Sám 6,6-7). A Római levél is hangsúlyozza, hogy vannak olyan súlyos bűnök, amelyek Isten szentségét súlyosan sértik, és ezért súlyos

következményeket is hordoznak magukban: „Isten ítélete igazságosan éri azokat, akik effélét művelnek...” (Róm 2,2). Az ilyen és ehhez hasonló szentírási helyek némileg ellentétben vannak azzal, amit az előbbiekben kifejtettünk. Ezek a legnehezebben értelmezhető részei a Bibliának. Ha hűségesek vagyunk a Bibliához, akkor ez a valóság létezik. Ha a történelmet figyeljük, akkor is ez a valóság létezik. Id. Sztálin, Napóleon, vagy azok a nagyhatalmak, amelyek az Egyház ellen fordultak. Ezek véget értek, meghaltak. Föl lehet tenni a kérdést, hogy miért pont a katolikus Egyházat támadják.

Az egész világtörténelemben hol voltak a legtöbben együtt egyszerre egy helyen? Malinában több, mint négy millió fiatal, négy millió ember volt. Ki volt képes az emberiségnek ilyen egységét összehívni, vagy összegyűjteni? Ki más, mint a Katolikus Egyház, méghozzá a Római Katolikus Egyház, a pápával egységben lévő Egyház. Melyik vallás az, amely képes lenne összefogni a különböző vallásokat? Ki más, mint a Katolikus Egyház feje. II. János Pál pápa 1986-ban Assisiben a Világ vallásainak a találkozóját tartotta meg. Ez jelenti az Egyház katolicitását, egyetemességét. A pápa magát az egész emberiség egységének jeleként, és eszközeként értelmezte, mint ahogy az Egyház magát is akként értelmezi. Ő magát az egész emberiség pásztorának tartotta, ezért szorgalmazta a vallások közti dialógust. Az egymáshoz közelítés céljából és azért, hogy nagyobb egység alakuljon ki közöttük.

Az Egyház az üdvösség szentsége, vagyis az üdvösséget közvetíti. Ez azt jelenti, hogy a szentháromságos életboldogságot közvetíti az ember számára. *Extra ecclesiam nulla salus*, vagyis az Egyházon kívül nincs üdvösség. Miért nem a protestánsokat támadják? Miért pont a Katolikus Egyház a célpont? A kommunista diktatúrában miért a katolikusok feküdtek le utoljára a rendszernek? A szabadkőművességnek miért a katolikus Osztrák-Magyar monarchia volt az utolsó ellenbástyája? Miért ott kellett kirobbantani a világháborút és rázabarádítani Európára a pokoli erőket? Mert a katolicizmus, a Katolikus Egyház hordozza Krisztus erejét, amit az ördög gyűlöl, és le akar rontani a világban?

Miért van az, hogy egyetlen mozifilmben sem látjuk pozitív beállításban a Katolikus Egyházat? Ha piszkálni kell a keresztény Egyházat, akkor mindig a katolikusokat piszkálják! Kiknek a kezében van a média? Olyan emberek kezében, akiknek lehet, hogy az Egyház az ellenségük, pl. sok hitehagyott zsidó ember is van a médiában. Olyan globális hatalmakról van szó, akik mindenféle értékcentrumot szét akarnak bombázni. Az egyetlen ilyen értékcentrum, ami még nagyon egyértelműen és szilárdan áll a világban az a Római Katolikus Egyház. Az összes nagyhatalomnak, világuralmi rendszernek miért pont a Római Katolikus Egyház volt a fő ellensége? Gondoljunk a Római Birodalomra, Napóleonra, Hitlerre, Sztálinra, vagy éppen a modernkori globalizmusra. Az Egyház katolicitása miatt. Pl. a kommunista diktatúra azért tűrte el jobban a protestánsokat, és azért üldözte ádázabb módon a Katolikus Egyházat, mert a Katolikus Egyház egy nagyobb egység. Nemzetközi összetartozás kapcsolja a katolikusokat Rómához, illetve a világegyházhoz való egységhez. Mindenképpen el kellett szigetelni a magyarságot Rómától. A katolikus szó két görög szóból áll össze: *kata*-ból és *holosz*-ból, jelentése: egész szerinti. Ez jelenti minden téren a teljességre való törekvést. A katolikus gondolkodás nem a *sola scriptura*, *sola gracia* gondolkodás, nem azt jelenti, hogy egyedül a hit, egyedül a kegyelem, egyedül az írás üdvözít, hanem egy komplex gondolkodás, egy teljességre törekvő gondolkodás.

AZ EGYHÁZ ÖNFELFOGÁSA ARROGÁNS ANTIÖKUMENIKUS LENNE?

Mit jelent ez az ökumenében? Azt jelenti, hogy a katolikus Egyház felfogása, önmagáról nem felekezeti, tehát az egyház nem tartja magát egy felekezetnek. Az Egyház egyháznak tartja magát, tehát elhatárolódunk attól, hogy úgy nevezzenek minket, hogy mi római katolikus felekezetűek vagyunk. Mert azt vallja, hogy Krisztus egyetlen egyházat alapított, amely a Római Katolikus Egyházban áll fent. A látható szervezeti jelszerű egység, nincs meg az ortodoxiában sem, mert különálló pátriárkatusok vannak. Ez a látható szervezeti egység tehát, csak a római Egyházban van meg. Nem véletlenül nincs más világegyház. Egységesít: a liturgiánk, a tanításunk, a hitvallásunk, a szervezeti hierarchiánk (pápával, püspökökkel, papokkal való egység). Amikor ez az egység sérül, akkor már valójában nem vagyunk katolikusok. Ha az ortodoxoknál a szervezeti egység sérült, a hitegység megmarad. A protestánsoknál a hitegység is sérült, ezért őket kezdetben eretneknek tekintette az Egyház. Ez térbeli és időbeli, vertikális és horizontális katolicitást jelent. Ugyanakkor az ég és a föld dimenziójában megvalósuló katolicitást vagy egyetemességet, egység szerintiséget. Az Egyházhoz tehát nem csak azok tartoznak, akik a tér-idő egy pontján, az adott szentmisén ott vannak, hanem azért említjük meg minden szentmisén a pápa és a püspök nevét, mert tudatában vagyunk, hogy titokzatos módon, az egész világon elterjedt Katolikus Egyház jelen van minden

egyes Eucharisztia Krisztus körül. Összekapcsolódunk egy nagy egységben, de jelen vannak a szentek, az angyalok, az üdvözültek sokassága, a tisztítótűzben szenvedők is. Az *ecclesia peregrans* a vándorló Egyházat, a földön élő Egyházat jelenti. Az *ecclesia triumphans* a győzelmes Egyházat, az üdvözülteket, a szenteket foglalja magában. Az *ecclesia patiens* pedig a szenvedő Egyház tagjaira, a tisztítótűzben szenvedőkre utal. Az Egyházban valójában nincsenek vezetők, hanem apostolok, vagyis küldöttek, megbízottak vannak. Megbízás nélkül senki sem taníthat. Így kapja a pap a kánoni megbízását, a hitoktató a misszió kanonikát vagy iuris dictiot. A feljogosítást arra, hogy bizonyos bűnöket megbocsásson, illetve a gyóntatási joghatóságot. Ezek meg is vonhatóak, pl. egy pap működési engedélye. Ahogy a Fiút elküldte az Atya, a Fiú és az Atya küldi a Szentlelket, majd a Szentlélek küldi az apostolokat, és szenteli a püspököket, papokat. Azáltal, hogy a püspök az egyházmegyében elküldi papjait, megvalósul a küldetések rendje az Egyházban. Nem lehet tagja az Egyháznak az, aki nem engedelmeskedik valamelyik őhozzá rendelt eucharisztikus pásztornak. Halála előtt Jézus már semmi mást nem tett, csak az egységért imádkozott. Hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat? „*Mint ahogy a tyúk szárnyai alá gyűjti csibéit, de te nem akartad*” (Mt. 23,37). Az egység, engedelmességgel társul, engedelmesség nélkül nem lehet közünk Istenhez. Nem részesülhetünk az Isteni életből (szentháromságos élet), amely Krisztus az Atya iránti engedelmességéből árad ki a világra, az Egyház közreműködésével. A hierarchia nem diktatúrát jelent, de nem is demokráciát, hanem egy szent rendet. Mindenki a saját szerepét tölti be, a saját szolgálatát, a saját karizmáját, az egy testnek a szolgálatára. A hierarchia azt is jelenti, hogy a szolgálatoknak sajátos rendje van, Krisztushoz, a főhöz vannak *inkardinálva*. A szentelésnél *inkardinálódik* a pap valamelyik püspökhöz és így valamelyik egyházmegyéhez. „Beletestesül” abba az egyházmegyébe, a küldetése annak a püspöknek a küldetésébe, annak az egyházmegyének a sajátos rendjébe. Hozzákapcsolódik a főhöz és főpaphoz, azaz Krisztushoz, akinek képmása, földi képviselője a püspök. Ez egy egyházközség dimenziójában a pap jelenti a főt, és a gyülekezet, az egyházközség jelenti Krisztus testét.

Menjetek el az egész világra, mondja Jézus. Ez a misszió, az Egyháznak a lényegi dimenziója, a népeket megtéríteni törekszik. Ahogyan előbbieken már említettem, a katolikus nem egy felekezet a többi közül, hanem az egyetlen igaz Egyház, mely teljességgel tartalmazza, hordozza, amit Jézus rábízott. A Katolikus Egyház, a Római- és a Görög Katolikus Egyház birtokolja ezt a teljességet. Az ortodox az igaz hitet birtokolja, de szervezeti elkülönülésben vannak. Az Egyház tehát nem sorolja be magát a felekezetek közé, ezért nem is lépett be 1948-ban alakult Egyházak Ökumenikus Tanácsába, azóta is szigorúan tartja magát ehhez. Azzal a megfogalmazással sem ért egyet, hogy egyházak. Az Egyház következetes abban, hogy Krisztus egyetlen Egyházat alapított. Nézete az, hogy ehhez az egyetlen Egyházhoz tartozik mindenki, aki meg van keresztelve, azonban nem mindenki van szervezeti egységben vele. Ezen kívül nincs mindenki teljes tanbeli egységben ezzel az Egyházzal, ezért szétszakadozott. Ez az egyetlen, Krisztus Egyháza. Ratzinger bíboros, a Hittani kongregáció elnökeként, vagy prefektusaként (?) (pápává választása előtt), kiadott egy dokumentumot, amelyben megmagyarázza, hogy egyházakról csak abban az értelemben beszélhetünk, hogy korintusi egyház, római egyház. Tehát azok az egyházak, részegyházak, vagyis egyházmegyék, ahol a püspök körül összegyűlik egy közösség, azonban egyetlen Egyházzal beszélünk. Az ortodox közösségek nevezhetők Egyháznak, és így a Római és Görög Katolikusokon kívül az Ortodoxok, és a Görög Keletiek, ahol megmaradt az apostoli jogfolytonosság. Vagyis érvényesen fölszentelt papok érvényesen mutatják be a Szentmiseáldozatot, és érvényes Eucharisztiajuk van. Ahol ez nincs meg, pl. az anglikánoknál, evangélikusoknál, reformátusoknál, és az összes többi protestáns gyülekezetnél, ott nem beszélhetünk Egyházzal legfeljebb egyházi közösségről. Ezeket egyházi közösségeknek nevezzük, de nem nevezzük Egyháznak.

Egyházak Ökumenikus Tanácsának alakulásának (1948) mai napig nem tagja a Katolikus Egyház, mert nem hajlandó besorolni magát egynek az egyházak közül, mert hitvallása szerint Krisztus egyetlen Egyházat alapított. Arrogáns lenne az Egyház, mikor azt mondja magáról, hogy ő az igazi Egyház? Vagy pedig egész egyszerűen hűséges Krisztushoz. Nem mondhat-e le erről, hogy ne annak tartsa magát, aminek őt Krisztus tartja? Krisztust árulná el, ha magát kevesebbnek mutatná, mint aminek Krisztus rendelte. És ezzel Krisztust mutatná be impotensnek, vagy képtelennek arra, hogy olyan Egyházat alapítson, amely igaz, és sértetlenül megőrzi az isteni kinyilatkoztatást. A reformáció gyökerében valójában ez a tévhit él, mintha Krisztus 1500 évig tévedésben hagyta volna meg az Egyházát. Netán olyan gyenge lenne a mindenható Isten Krisztusban, hogy nem lenne képes megőrizni az Egyházat hitében, szervezetében sértetlenül és épen. Tehát a katolicizmus és a katolikus ezt a teljességet, és épséget jelenti. A hitnek az épségét, a szervezetnek az

épségét. Így nem arrogancia! Ténylegesen melyik az igaz Egyház? Amelyiket Jézus alapította. Jézus pedig nem az 1500-as években alapította az Egyházát. Az az igaz Egyház, amelynek ismertető jegye, hogy egy és apostoli, és szent és katolikus, és anya. Tehát nem az az igaz Egyház, amelyikben egyedül a Szentírás az eligazító ismérv, ami mindent a Szentírásból magyaráz meg, hanem amelyik apostoli. Érdekes, hogy maguk a reformátusok is megvallják a Nicea-konstantinápolyi hitvallást, és mondják, hogy hiszek az Egy, Szent, Katolikus, Apostoli Anyaszentegyházban, mégis ők a Szentíráshoz való betű szerinti ragaszkodást tartják az igaz Egyház ismérvének, miközben ezt imádkozzák. Amikor ezt a hitvallást imádkozták a Szentírás még nem is volt megalkotva, egybefűzve. Igaz Egyház az tehát, akinél felismerhető, hogy kitől kapja a *iuris dictio*-ját, kánoni megbízását, és amelyik vissza tudja vezetni a megbízását, és amelynek előjárói vissza tudják vezetni megbízásukat az apostolokra, és az apostolokon keresztül Jézusra. Ez az apostoli *successio*, vagyis folytonosság, jogfolytonosság, egyedül a Katolikus Egyházban van meg. Ökumenikus mozgalom, tehát azt jelenti, hogy miközben elismerjük, hogy kegyelmi javak megtalálhatók az Egyház szervezeti keretén kívül is. Amikor ezeket fölismerjük, kincskeresésre indulunk, arra serkent bennünket, hogy mi is hasonló radikalitással újra felfedezzük, mint az egyetlen Egyháznak kincsét. A Katolikus Egyház szervezeti keretein belül is legalább olyan radikalitással megéljük újra, mint ami most a szervezeti keretén kívül érik meg. Az ökumené azt is jelenti, hogy nem mondhatunk le a katolikus hitünkről, mert Krisztus nem jogosított fel, hogy az egység kedvéért békülékenységgel eláruljuk a saját hitünk teljességét. Akkor nem lennénk katolikusok, hogyha valamiről lemondanánk, pl. a békülés kedvéért. Ebben az esetben ezért nem tisztelnénk Máriát, a szenteket, nem fogunk szenteket ábrázolni. Az Egyház nem mond le semmilyen emberi gazdagságról, amit már magába integrált, hanem inkább föl kínálja, mint gazdagságot. Kulturális, vagy szakrális, vagy szentségi, vagy kegyelmi gazdagságot. A többi tőlünk elkülönült egyházi közösség számára. Meghívja őket erre a szervezeti egységre. Nem mond le a pápáról, nem mond le arról sem az ökumenikus párbeszédben, hogy nyílt lapokkal játszva megmutassa a vágyát, hogy az egyetlen pásztorral való egységre jussanak. Nem mond le arról, hogy csak azt az Eucharisziát tartsa érvényesnek, amelyet a püspök, vagy a megbízottja mutat be, ezért hazugságra építse az Egyházat és úgy ünnepelje közösen az Eucharisziát, mintha meg lenne már ez az egység. Ezért nem áldoztatja meg az evangélikusokat, és a reformátusokat, egészen addig, amíg nem lépnek velünk szervezeti egységbe. Hiszen hazug jellé tennénk az Egység szentségét, hogy ha szervezeti elkülönülésben ünnepelnénk. Vagy éppen bűnben megmaradva ünnepelnénk. Éppen ezért nem áldozhat, aki súlyos bűn tudatában van, és nem gyónja meg, nem szakított a bűnös állapottal. Mert az egység szentségét megszenteltelenítenénk. Hiszen a bűneinkkel nem tudunk egységben lenni Krisztussal és egymással. Az ökumené tehát, csak önazonos keresztények közötti párbeszéd lehet. Aki saját hitvallását sem vallja, ott nincs ökumenikus párbeszéd. Hiszen hitvallások között van a párbeszéd és nem egyszemélyes egyházak között. A mai liberális gondolkodás azt mondja, hogy én vallásos vagyok a magam módján, az gyakorlatilag egy saját egyházat alapított, aminek egy tagja van, vagyis ő maga.

A keresztény vagyok a magam módján, az egy egyszemélyes egyház. Pedig az embereket csak egy közös eszme tudja egységbe fogni, egy közös hitvallás, amiben közösen hiszünk. S valójában ez a „magam módján keresztény vagyok” a *diabolosz* munkáját segíti elő, hogy minél jobban szakadjunk szét, több részre és ne legyen közünk egymáshoz, ne tudjunk egy szív egy lélek lenni, ahogy a Szentírás mondja. Ne lehessen közös az érzületünk, a gondolataink, a vágyaink, a terveink, a hitünk, a tanításunk, az értékrendünk. Ez az ördögi ebben a gondolatban. Ez nem egy ártalmatlan valóság, hogy gerinctelen, erőtlen keresztények legyünk. Ha jön az iszlám akkor ezek keresztbe lenyelnek minket, mert nem tud egy olyan kereszténységet képviselni, amelynek nem egységes a tanításában, az értékrendjében, az erkölcsi törvényeiben és nem ugyanabban hisz. Ha akkora az értékrendi különbség, családot alapítani sem lehet. Ezért lennének óvatos a vegyes házasságokkal. Ha egy erősen hívő katolikus, egy erősen hívő reformátussal köt házasságot, nem tudom hogy működne ez a házasság. Ha egymás értékrendjét, hitét alapvetően megkérdőjelezzük, akkor abból nem házasság lesz, vagyis két személy közötti egység állapot. Márpedig ez a személyes egységállapot a házasság. Nem biztos, hogy szabadna házasságot kötniük, hogyha meggyőződésük a hitükben nem azonos. Ha csak nem radikálisan vállalják, hogy tiszteletben tartják egymás különbözőségét. De akkor is megmarad a kérdés. A katolikus nem mondhat le arról, hogy katolikusnak kereszteljék a gyermeket, ez a házasságkötésüknek a feltétele. Ezt a szándékát ő kinyilvánítja, erről a köteletségéről tudomást vesz a nem katolikus fél. Ugyanígy érezhet azonban a protestáns is, ő sem szeretne lemondani arról, hogy a gyerekei a református gyülekezetbe járjanak. Emiatt egy állandó veszekedés lesz közöttük? Hogy lesz? A katolikus pap azt mondja, hogy akkor esketi meg az ilyen elkötelezett hitű keresztényeket, ha elfogadja a református fél

hogy katolikusnak nevelik a gyerekeket. Az Egyház azt is megkérdőjelezi, hogy vajon akkor házasság fog-e történni? Az apostoli azt is jelenti, hogy apostol utód által kormányzott, hogy apostoli hitet valló, hogy kézfeltétellel adatik át ez az apostoli megbízás. Egész emberiség egységének jele és eszköze az Egyház. Ezért egyedül a Katolikus Egyház világvallás. A pápa az emberiség egyetemes pásztora. *Tradicio apostolica* az a hitletétemény része, a hitletétemény egyenlő az apostoli tradíció, szent hagyomány, plusz a Szentírás. Az Egyház igazságának kritériuma nem a Szentírás, hanem az apostoliság. A szent hagyomány igazából, a Szentírás valójában a szenthagyománynak egyik írásos lecsapódása az apostoli tradíciónak, vagy a hitletéteménynek. Csak az egyik írásos lecsapódása, mert van másik írásos lecsapódása is a hitletéteménynek. A szenthagyomány a Szentírás értelmező kerete. A szenthagyománynak igazából a része, az egyik írásos lecsapódása a Szentírás, a másik írásos lecsapódása az apostoli atyák és iratok, de van egy szóbeli része, ami továbbhagyományozódott, és soha senki nem kérdőjelezte meg. Az egyház számára evidenciaként továbbadatott. Vagy az Egyház életében továbbadatott a liturgiájában ezért a szentségek liturgiájának továbbadott tartalma tévedhetetlen isteni kinyilatkoztatás része, mintha része lenne a Szentírás. Anya az egyház abban az értelemben is, hogy minden gyermekét sajátjának tekint. Az apostol azt jelenti, hogy küldött, Jézus nevében jár el. Ahogy mondtam, az Egyházban küldöttek vannak nem vezetők, küldöttek akik valakinek a nevében járnak el, végső soron az Egyháznak, Jézusnak a nevében. Aki küldi a püspököt, aki szenteli a papjait, és hát itt befejezem, köszönöm a türelmet annak, aki végigolvasta, nagy taps, és hát sok erőt, köszönöm aranyosak vagytok! ☺